

Anvisning om ansvar för uppställningskostnader för producenter av SUP-produkter samt anmälan av vissa avfallshanterings- och uppställningskostnader

Innehåll

Anvisning om ansvar för uppställningskostnader för producenter av SUP-produkter samt anmälan av vissa avfallshanterings- och uppställningskostnader.....	1
1 Bakgrund	2
2 Definitioner.....	3
3 Olika aktörers roller och uppgifter	4
4 Kostnadsansvar för producenter av plastprodukter för engångsbruk.....	5
5 Omfattningen av producenternas kostnadsansvar för uppstädning	6
6 Kommunala åtgärder för insamling och uppstädning av avfall.....	6
7 Kommunens allmänna områden som omfattas av kostnadsansvaret för uppstädning.....	7
8 Fastställande av producenternas kostnadsansvar.....	8
8.1 Grunderna för fastställande av producenternas kostnadsansvar	8
8.2 Fastställande av producenternas kostnadsansvar 2023–2025.....	9
8.3 Sammansättningsutredning	10
9 Kommunens skyldigheter att förebygga nedskräpning orsakad av tobaksprodukter och producenternas kostnadsansvar	10
9.1 Kommunens skyldigheter och producenternas kostnadsansvar	10
9.2 Krav på kärl avsedda för tobaksavfall, deras antal och placering	10
9.3 Kommunens rådgivnings- och informationsskyldighet.....	11
10 Anmälning och ersättning av kostnader	11
10.1 Uppgifter som förutsätts i avfallslagen	11
10.2 Anmälning av kommunens kostnader i e-tjänsten.....	12
10.2.1 Uppgifterna ska lämnas årligen inom utsatt tid	12
10.2.2 Anmälan av insamlings- och uppställningskostnader	12
10.2.3 Anskaffning av insamlingskärl för tobaksprodukter samt anmälan av kostnader för information	13
11 Beslut om ersättningar som producenterna betalar till kommunerna och utbetalning av ersättningar.....	14
12 Uppföljning av verkställandet av kostnadsansvaret för uppstädning.....	15

25.1.2024

1 Bakgrund

Europeiska unionens engångsplastdirektiv, dvs. SUP-direktivet, är ett direktiv som gäller minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön. Syftet med SUP-direktivet är att främja cirkulär ekonomi och samtidigt minska mängden plastavfall som hamnar i miljön, i synnerhet i den marina miljön och på havsstränderna. SUP (single-use plastics) avser plastprodukter för engångsbruk. Även om det allmänt talas om engångsplastdirektivet, omfattar direktivet vid sidan av vissa plastprodukter för engångsbruk även andra produkter som inte behandlas närmare i denna anvisning. Endast vissa plastprodukter för engångsbruk omfattas av producentens kostnadsansvar för uppstädning enligt SUP-direktivet. I SUP-direktivet fastställs ingen minimigräns för mängden plast i produkten. Således tillämpas direktivet också på produkter som endast innehåller små mängder plast. Produkter som inte innehåller plast omfattas inte av SUP-direktivets tillämpningsområde.

SUP-direktivet har verkställts i Finland genom avfallslagen och de produktgruppsspecifika förordningar som utfärdats med stöd av den. Producenternas kostnadsansvar för uppstädning enligt avfallslagen har för vissa plastprodukter för engångsbruk delvis trätt i kraft från och med 2023 och kommer under de närmaste åren att utvidgas till alla produkter av engångsplast som omfattas av kostnadsansvaret för uppstädning. NTM-centralen i Birkaland är riksomfattande tillsynsmyndighet för producentansvaret i hela Fastlandsfinland.

Denna anvisning om kostnadsansvaret för uppstädning och anmälan av uppstädningskostnader har utarbetats av NTM-centralen i Birkaland och är i första hand riktad till kommunerna, men även till andra aktörer inom SUP-branschen. För att få ersättning ska kommunerna anmäla de kostnader som kommunerna åsamkats under 2023 till NTM-centralen i Birkaland senast den 31 maj 2024. I samband med utarbetandet av anvisningen har följande instanser ombetts kommentera anvisningen: miljöministeriet, Helsingfors stad, Jyväskylä stad, Rovaniemi stad, Finlands Kommunförbund rf, Suomen SUP-Tuottajayhteisö Oy, Suomen Pakkaustuottajat Oy, Sumi Oy, Suomen Palautuspakkaus Oy, Lidl Finland och UF-centret. Eftersom producenternas kostnadsansvar för uppstädning är nytt, utvärderas behovet att ändra och uppdatera anvisningen kontinuerligt och en ny anvisning publiceras till en början separat för varje år. Riktlinjerna eller instruktionerna i anvisningen uppdateras och preciseras vid behov i takt med att verkställandet framskrider.

Central lagstiftning

- SUP-direktivet (Direktiv [\(EU\) 2019/904](#) om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön)
- Ramdirektivet om avfall [2008/98/EG](#) med senare ändringar (Direktiv [\(EU\) 2018/851](#) om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall)
- avfallslag [646/2011](#) inklusive ändringar
- statsrådets förordning om vissa plastprodukter ([1318/2022](#))
- statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna ([1320/2022](#))
- statsrådets förordning om förpackningar och förpackningsavfall ([1029/2021](#))

25.1.2024

2 Definitioner

I detta avsnitt har vi samlat definitioner som är centrala med tanke på anvisningen och som endast används i denna anvisning för att förtydliga texten.

Med SUP-produkt avses vissa portionsförpackningar, flexibla förpackningar och omslag för livsmedel som är färdiga att äta direkt och som omfattas av tillämpningsområdet för det utvidgade producentansvaret i SUP-direktivet, s.k. take away-muggar, dryckesbehållare med en kapacitet av högst tre liter, tunna plastbärkassar, muggar som säljs tomma, våtservetter, ballonger samt tobaksvaror med filter och tobaksfilter. Med SUP-produkt avses i denna anvisning inte fiskeredskap som innehåller plast eller produkter enligt bilaga 1 till SUP-förordningen.

Med SUP-förpackningar avses vissa portionsförpackningar, flexibla förpackningar och omslag för mat som är avsedd att konsumeras direkt, dryckesförpackningar med en kapacitet av högst tre liter, s.k. take away-muggar samt tunna plastbärkassar, vilka räknas upp i bilagan till avfallslagen och omfattas av utökat producentansvar enligt SUP-direktivet.

Med kostnadsansvar för uppstädning avses producentens skyldighet att ersätta kommunerna för kostnaderna för att städa upp efter nedskräpning som orsakas av producentens produkter samt för kostnaderna för att förhindra nedskräpning.

Med förhindrande av nedskräpning avses insamling av avfall i offentliga insamlings-system, dvs. i avfallskärl på kommunens allmänna områden. Termen omfattar också kostnaderna för transport och behandling av avfall som samlats in i avfallskärl samt anskaffning, underhåll och reparation av insamlingskärl.

Med insamlingskostnader avses kostnader för insamling, transport och behandling av avfall för att förhindra nedskräpning.

Med uppstädning efter nedskräpning avses uppstädning av avfall som samlas in från marken som skräp. Detta omfattar även transport och behandling av skräp.

Med uppstädningskostnader avses kostnader för uppstädning efter nedskräpning, transport och behandling av skräp.

Med insamling avses i enlighet med 6 § 1 mom. 17 punkten i avfallslagen uppsamling av avfall, inbegripet försortering och tillfällig lagring av avfallet, till en mottagningsplats som ordnats av en fastighetsinnehavare, kommun, producent, distributör eller någon annan för egen behandling eller för vidare transport till behandling.

Med sammansättningsutredning avses en i 48 f § i avfallslagen avsedd utredning om sammansättningen av det avfall som samlats in och det skräp som städats upp i kommunens allmänna områden.

Med SUP-ersättningsförordningen avses statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna (1320/2022).

Med SUP-förordningen avses statsrådets förordning om vissa plastprodukter (1318/2022).

25.1.2024

Med förordningen om förpackningsavfall avses statsrådets förordning om förpackningar och förpackningsavfall (1029/2021).

3 Olika aktörers roller och uppgifter

I detta avsnitt beskrivs i förenklad form de olika aktörernas roller, uppgifter och centrala ansvar för uppställningskostnader enligt avfallslagen när det gäller genomförandet av kostnadsersättningar.

NTM-centralen i Birkaland

- är tillsynsmyndighet för producentansvaret inom avfallshanteringen
- ta emot kommunernas meddelanden om kontaktuppgifter och kostnader i e-tjänsten
- fattar utifrån de anmälda kostnadsuppgifterna beslut enligt 48 e § i avfallslagen om de ersättningar som producenterna ska betala till kommunerna
- ansvarar i enlighet med avfallslagen för att ta ut ersättningar av producentsammanslutningarna och vidarebefordra dem till kommunerna (i praktiken sköts betalningsrörelsen av UF-centret på NTM-centralen i Birkalands vägnar)

Kommunen

- vidtar avfallshanterings- och uppställningsåtgärder för att förhindra och städa upp nedskräpning orsakad av SUP-produkter på de områden som avses i 48 c § i avfallslagen
- anmäler årligen före utgången av maj sina kontakt- och utbetalningsuppgifter samt de avfallshanterings- och uppställningskostnader för det föregående året som förutsätts i 48 e § i avfallslagen
- utifrån anmälan betalas ersättning av producenterna via NTM-centralen i Birkaland

NTM-centralernas och arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter (UF-centret)

- sköter i praktiken betalningsrörelsen, dvs. uppbärandet av ersättningar av producentsammanslutningen och betalningen av ersättningarna till kommunerna på uppdrag av NTM-centralen i Birkaland

Producentsammanslutningen

- betalar till NTM-centralen i Birkaland de ersättningar som ska vidarebefordras till kommunerna och som NTM-centralen i Birkaland genom sitt beslut har ålagt sammanslutningen att betala
- tar ut producentens andel av ersättningarna som ska betalas till kommunen i fråga om de producenter som är medlemmar i sammanslutningen och omfattas av kostnadsansvaret för uppställning.
- ersätter NTM-centralen i Birkaland för kostnaderna för fattande av beslut samt uppbärande och utbetalning av ersättningar
- med producentsammanslutning avses också ansvariga för retursystem för dryckesförpackningar (69 § 3 mom. i avfallslagen)

25.1.2024

Uppföljningsgrupp för genomförandet av SUP-kostnadsansvaret (nedan *uppföljningsgruppen*)

- En grupp bestående av representanter för olika aktörer som tillsatts av miljöministeriet följer upp verkställandet av kostnadsansvaret för uppstädning enligt avfallslagen, föreslår och främjar god praxis inom kommunernas avfallshanterings- och uppställningsåtgärder och konsumentupplysning i anslutning till dessa samt fungerar som styrgrupp för sammansättningsutredningen

4 Kostnadsansvar för producenter av plastprodukter för engångsbruk

Producenterna av SUP-produkter ska ersätta kommunerna för kostnaderna som orsakas av de avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som kommunerna genomför på kommunernas allmänna områden. Producenterna ska ersätta kommunen för uppställningskostnaderna orsakade av nedskräpning på grund av producenternas produkter samt kostnaderna för att förebygga nedskräpning, dvs. kostnaderna för att ordna avfallshanteringen, inklusive anskaffnings-, underhålls- och reparationskostnaderna för insamlingsinfrastrukturen (det här kallas i sin helhet *producentens kostnadsansvar för uppstädning*). Kostnadsansvaret för insamlingsinfrastrukturen gäller inte producenter av våtservetter avsedda för personlig hygien och konsumentbruk eller producenter av ballonger avsedda för konsumentbruk. Med producent avses den som tillverkar, importerar eller förpackar produkten.

Producenterna av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter ansvarar också för de kostnader som orsakas kommunerna av avfallskärl avsedda för tobaksavfall samt av informationen och rådgivningen om förhindrande av nedskräpning orsakad av tobaksprodukter och -avfall.

Producentens kostnadsansvar för vissa kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder enligt 48 a-g § i avfallslagen gäller följande produkter för engångsbruk som innehåller plast:

- livsmedelsförpackningar som innehåller en portion konsumtionsfärdig mat,
- förpackningar och omslag av ett flexibelt material,
- dryckesförpackningar med en kapacitet av högst tre liter,
- tunna plastbärkassar,
- muggar (både s.k. take away-muggar som fylls på försäljningsstället och muggar som säljs tomma till användaren samt korkar och lock till dessa),
- våtservetter för personlig hygien och konsumentbruk,
- ballonger för konsumentbruk,
- tobaksprodukter med filter och tobaksfilter.

För att fullgöra kostnadsansvaret för uppstädning ska producenten ansluta sig till en producentensammanslutning som sköter producentansvarsskyldigheterna enligt avfallslagen för de medlemmar som anslutit sig, även informations- och rådgivningsskyldigheterna och myndighetsrapporteringen.

25.1.2024

5 Omfattningen av producenternas kostnadsansvar för uppstädning

Omfattningen av producenternas kostnadsansvar för uppstädning varierar beroende på vilken produktgrupp det är fråga om (48 b § i avfallslagen).

Producenter av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter ansvarar från och med den 1 januari 2023 för

- insamlingskostnader,
- kostnader för uppstädning,
- kostnader för kommunernas information och rådgivning om ovan nämnda åtgärder och förebyggande av nedskräpning samt
- kostnader för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall.

Producenter av SUP-förpackningar (vissa portionsförpackningar, flexibla förpackningar och omslag för mat som är avsedd att konsumeras direkt, dryckesförpackningar, tunna plastbärkassar, andra muggar än sådana som säljs tomma) ansvarar för kostnaderna för insamling och uppstädning av dessa produkter från och med den 1 januari 2023.

Producenter av muggar som säljs tomma ansvarar för kostnaderna för insamling och uppstädning av dessa produkter från och med den 1 januari 2025. Kostnaderna som gäller 2025 anmäls av kommunen 2026.

Producenter av våtservetter och ballonger ansvarar för de kostnader kommunen orsakas på grund av uppstädning av dessa produkter från och med den 1 januari 2025. Kostnaderna som gäller 2025 anmäls av kommunen 2026.

6 Kommunala åtgärder för insamling och uppstädning av avfall

I enlighet med 48 d § 1 mom. 1 punkten i avfallslagen omfattar producenternas kostnadsansvar de avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder samt informations- och rådgivningsåtgärder som ska anses behövliga för att förebygga och minska nedskräpning. De kommunala avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder som producenterna ska täcka ska vara nödvändiga och kostnadseffektiva. Kommunen kan dock efter eget övervägande fastställa vilka åtgärder som ska vidtas för att hålla de allmänna områden som avses i avfallslagen snygga, inklusive placering av sopkärl, tömning av skräp som samlats in i dem, insamling av skräp på marken samt transport av skräp som samlats in från sopkärl och marken för behandling. I lagstiftningen har ingen allmän riksomfattande modell och inga allmänna kriterier fastställts, eftersom det finns skillnader i de kommunspecifika förhållandena. Omfattningen av de avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder som ska genomföras bestäms således kommunvis, dock så att man genom åtgärderna uppnår en tillräcklig nivå på förebyggandet och uppstädningen av nedskräpningen och så att de åtgärder som vidtas är nödvändiga och kostnadseffektiva. För mer information om kommunernas allmänna områden som omfattas av kostnadsansvaret för uppstädning, se avsnitt 7.

För att fullgöra producentansvaret ska kommunen kunna specificera följande bland alla kostnader som kommunen åsamkats för avfallsinsamlings- och uppstädningsåtgärder:

- 1) kostnader för insamling av avfall i allmänna system och för transport och behandling av sådant avfall, inklusive kostnader för anskaffning, underhåll och reparation av insamlingsinfrastrukturen samt

25.1.2024

- 2) kostnader för avfall som samlats in från marken som skräp och för transport och behandling av sådant avfall.

Dessutom ska kommunen separat samla in uppgifter om:

- 3) anskaffningskostnaderna för separata kärl för tobaksavfall, inklusive underhålls- och reparationskostnader, samt
- 4) kostnader för information och rådgivning om förebyggande av nedskräpning av tobaksprodukter.

Kostnadsansvaret för uppstädning omfattar också kampanjer som kommunen genomför i samarbete med andra aktörer (bl.a. Håll Skärgården Ren rf, Håll Lappland Rent rf, WWF Finland, idrotts- och hobbyföreningar m.m.) när kampanjerna genomförs för kommunens räkning på kommunens allmänna områden som omfattas av kostnadsansvaret.

För att kommunen ska kunna få ersättning ska den årligen till NTM-centralen i Birkaland anmäla kostnaderna för insamling och uppstädning av avfall på kommunens allmänna områden. Under övergångsperioden, dvs. mellan 2023–2025, bestäms den ersättning som producenterna ska betala för kommunala avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder enligt en separat fast kostnad som fastställs genom en förordning (se avsnitt 8.2). Kommunen ska anmäla sina kostnader även under övergångsperioden. Efter övergångsperioden grundar sig producenternas kostnadsansvar på kommunens faktiska kostnader för insamling och uppstädning av avfall på kommunens allmänna områden (se avsnitt 8.1 nedan). Producenterna betalar en viss andel av kommunens totala kostnader som ersättning till kommunen. Denna andel fastställs separat i SUP-ersättningsförordningen som en procentandel per produktgrupp. Andelen av de totala kostnaderna per produktgrupp som fastställs i förordningen är baserad på respektive produktgrupps andel av det avfall som samlats in och städats upp i de allmänna systemen.

7 Kommunens allmänna områden som omfattas av kostnadsansvaret för uppstädning

Producenter av SUP-produkter ansvarar årligen och enligt produktgrupp för kostnaderna för de avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder som produkterna orsakar kommunerna i de områden som anges i 48 c § i avfallslagen.

Följande områden som kommunen ansvarar för omfattas av kostnadsansvaret:

- gator, torg, öppna platser, parker, planteringar och andra med dessa jämförliga allmänna områden, såsom kommunens officiella badstränder, inom stadsplaneområde som kommunen med stöd av lagen om underhåll och renhållning av gator och vissa allmänna områden (669/1978) är skyldig att renhålla,
- områden där kommunen är en sådan aktör eller en sådan innehavare av ett område som avses i 74 § i avfallslagen:
 - landsvägar, enskilda vägar, banor och hamnar (74 § 1 mom. 1 punkten i avfallslagen)
 - ett för allmänt rekreativt bruk avsett område (bl.a. kommunens friluftslivs- och naturskyddsområden, parker, öar och badstränder) samt friluftslivs- och snöskoterleder (74 § 1 mom. 2 punkten i avfallslagen)
 - ett annat område i ett detaljplanerat område än de som avses i 74 § 1–4 punkten i avfallslagen, vilket kommunen innehar (74 § 1 mom. 5 punkten i avfallslagen)

25.1.2024

- områden där kommunen i egenskap av hållare eller innehavare av ett sådant område som avses i 76 § i avfallslagen är skyldig att ordna tillräckliga avfallshanteringstjänster (bl.a. hamnar, områden som allmänt är avsedda för rekreation samt friluftsför- och snöskoterleder).

8 Fastställande av producenternas kostnadsansvar

8.1 Grunderna för fastställande av producenternas kostnadsansvar

Producentens kostnadsansvar fastställs enligt 48 d § i avfallslagen. Kostnadsansvaret fastställs utifrån tre parallellt tillämpade kostnadsgrunder på basis av vilka den ersättning som producentsammanslutningarna eller producenterna betalar bestäms. Grunderna för fastställandet av ersättningen är:

- 1) producenternas totala andel av de kostnader som kommunerna uppger för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som har genomförts i de aktuella områdena samt för sådana informations- och rådgivningsåtgärder som ska anses behövliga för att förebygga och minska nedskräpning,
- 2) varje produktgrupps andel av de kostnader som avses i 1 punkten, beräknad utifrån avfallets och skräpets vikt, antal, volym, en kombination av dessa eller någon annan ändamålsenlig faktor,
- 3) producentens eller producentsammanslutningens andel av de produkter som har släppts ut på marknaden i Finland eller sålts genom distansförsäljning direkt till användare i Finland.

I SUP-ersättningsförordningen föreskrivs närmare om de produktgruppsspecifika andelar som enligt 1 och 2 punkten ska ersättas av producenterna och som omfattas av kostnadsansvaret samt om hur producenternas andel fördelas mellan olika produktgrupper.

Under övergångsperioden 2023–2025 anses kommunens avfallshanterings- och uppställningskostnad vara en på förhand fastställd fast kostnad i euro per invånare. Efter övergångsperioden bestäms producenternas andel på det sätt som beskrivs ovan så att man enligt punkt 1 fastställer i SUP-ersättningsförordningen vilken andel av det avfall som kommunerna samlar in och städar upp som utgörs av SUP-skräpet i fråga. Detta görs i praktiken med stöd av sammansättningsutredningen. När SUP-skräpets andel av det avfall som kommunerna samlat in och städats upp har fastställts, definieras dessutom varje SUP-produktgrupps andel av SUP-skräpet. I SUP-ersättningsförordningen föreskrivs vissa procentuella andelar av kommunernas totala kostnader separat för varje produktgrupp. Dessutom beräknas den produktgruppsspecifika ersättning som producenterna betalar separat för insamlingskostnaderna (avfall som samlats in i avfallskärlen) och uppställningskostnaderna (avfall som städats upp som skräp från marken). Slutligen bestäms den andel som varje enskild producentsammanslutning eller producent ska betala utifrån sammanslutningens eller producentens andel av de produkter inom produktgruppen i fråga som släppts ut på marknaden i Finland (inkl. distanshandel). Producentsammanslutningar och producenter som godkänts för införande i producentregistret i enlighet med lagstiftningen och de allmänna principerna om producentansvar ansvarar också för kostnaderna för producenter som inte omfattas av systemet (s.k. fripassagerare) enligt de registrerade producentsammanslutningarnas och producenternas marknadsandelar.

25.1.2024

8.2 Fastställande av producenternas kostnadsansvar 2023–2025

Enligt 2 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av avfallslagen (22.12.2021/1096) är kommunens fasta kostnad 2023–2025 för alla insamlings- och uppställningsåtgärder som kommunen vidtagit sammanlagt 4,79 euro per invånare och år. Av detta består 3,09 euro av insamlingskostnader och 1,70 euro av uppställningskostnader. Den andel av denna fasta kostnad som producentsammanslutningen ska betala beräknas per produktgrupp med stöd av förordningen. Som kommunens invånarantal betraktas invånarantalet den 31 december det år för vilket avgiften bestäms. I fråga om kostnaderna för 2023 innebär detta kommunens invånarantal den 31 december 2023.

Den fasta kostnaden under övergångsperioden innebär att kommunens faktiska kostnader för genomförda avfallshanterings- och uppställningsåtgärder (förebyggande och uppställning av nedskräpning) inte betraktas som grund för producentens kostnadsansvar, utan kostnadens belopp har fastställts på förhand och bestäms för alla kommuner på samma grunder enligt kommunens invånarantal 2023–2025.

Under övergångsperioden omfattar den fasta kostnaden inte kostnaderna för insamlingskärl för tobaksavfall (2 § i SUP-ersättningsförordningen) och inte heller kostnaderna för sådan rådgivning och information om förebyggande av nedskräpning av tobaksprodukter som kommunen enligt avfallslagen är skyldig att ordna för producenternas räkning. För att få ersättning ska kommunerna anmäla kostnaderna för insamlingskärl för tobaksavfall samt kostnaderna för rådgivning och information separat genast från och med 2023, eftersom dessa inte omfattas av den fasta ersättningen under övergångsperioden enligt 2 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av avfallslagen (22.12.2021/1096) (läs mer om anmälan nedan i avsnitt 10.2.3).

De produktgruppsspecifika övergångstiderna som fastställs i avfallslagen och börjar gälla när kostnadsansvaret för uppställning inleds för respektive produktgrupp innebär att kommunerna i fråga om kostnaderna för 2023–2024 endast kan få ersättning av producenter av SUP-förpackningar och producenter av tobaksprodukter för förebyggande av nedskräpning av dessa produkter och uppställning av skräp. Från och med 2025 kan kommunerna utöver det ovan nämnda även få ersättning av producenter av våtservetter och ballonger samt muggar som säljs tomma. Ersättningarna betalas ut av producenterna och erhålls av kommunerna alltid i efterskott för kostnaderna för föregående år. Således är det första året för utbetalning av ersättningar 2024 i fråga om kostnaderna för föregående år (2023).

Under övergångsperioden utgörs basbeloppet för kommunens totala kostnader av ett på förhand fastställt belopp på 4,79 euro per invånare. På basis av sammansättningsutredningen fastställs i SUP-ersättningsförordningen en procentuell andel av kommunernas kostnader för varje SUP-produktgrupp, vilken producenterna betalar till kommunen. Åren 2023 och 2024 kan kommunen få cirka 1,60 euro per invånare av producenterna som ersättning för kommunens kostnader och 2025 är beloppet cirka 2 euro per invånare. En förutsättning för att få ersättning är att uppgifterna anmäls till NTM-centralen i Birkaland.

25.1.2024

8.3 Sammansättningsutredning

Enligt 48 f § i avfallslagen ska producenterna på egen bekostnad göra en utredning om sammansättningen av det avfall som kommunen samlat in och det skräp som kommunen städat upp i de allmänna områden som definieras i avfallslagen. Producenterna ansvarar för genomförandet av sammansättningsutredningen och utredningen ska göras på producenternas bekostnad, men kommunerna ska lämna producenterna de uppgifter som behövs för utredningen och även i övrigt bistå i genomförandet av utredningen. Producenterna ska göra en utredning i enlighet med avfallslagen minst vart tredje år och utredningen ska också lämnas till miljöministeriet.

Sammansättningsutredningen används som underlag för fastställande av SUP-skräpets andel av allt skräp som samlas in i allmänna insamlingskärl och av de olika produktgruppernas andelar på det sätt som föreskrivs i förordningen.

Som grund för sammansättningsutredningen kan man använda den metod för undersökning av sammansättningen som kommunerna och producenterna tillsammans utarbetat och den undersökning av sammansättningen som gjorts på basis av metoden. Utredningarna har publicerats av Kommunförbundet (på finska)¹.

9 Kommunens skyldigheter att förebygga nedskräpning orsakad av tobaksprodukter och producenternas kostnadsansvar

9.1 Kommunens skyldigheter och producenternas kostnadsansvar

Enligt 48 g § i avfallslagen ska kommunen ordna insamling av avfall till följd av tobaksprodukter i kommunens allmänna områden samt information och rådgivning om avfall i enlighet med 51 § i avfallslagen.

Producenter av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter ska svara för de kostnader som kommunen orsakas av att ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter, inklusive insamlingskärl avsedda för tobaksavfall, städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstädade skräpet, ge information och råd som anknyter till de ovan nämnda åtgärderna och till förhindrande av nedskräpning (48 b § i avfallslagen).

9.2 Krav på kärl avsedda för tobaksavfall, deras antal och placering

Bestämmelser om antalet tobaksavfallskärl som ska placeras på kommunens allmänna områden utfärdas särskilt genom förordning av statsrådet. Kommunen ska placera tobaksavfallskärl på allmänna områden så att de är lättillgängliga och synliga. Kärl avsedda för tobaksavfall ska vara lämpliga för sådant avfall och tobaksavfall kan på grund av brandsäkerhetsrisken inte placeras i samma kärl som annat avfall. Kärlet kan vara ett

¹ Menetelmä yleisiltä alueilta roska-astioihin kerättävien ja maasta siivottavien roskien koostumuksen selvittämiseksi, Kommunförbundet 2022: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2166-menetelma-yleisilta-alueilta-roska-astioihin-kerattavien-ja-maasta-siivottavien>. Yleisiltä alueilta roska-astioihin kerättävien ja maasta siivottavien roskien koostumustutkimukset 2022, Kommunförbundet 2023: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2023/2226-yleisilta-alueilta-roska-astioihin-kerattavien-ja-maasta-siivottavien-roskien>.

25.1.2024

separat kärl avsett för tobaksavfall eller till exempel ett separat kärl som placerats i ett annat kärl för insamling av skräp.

SUP-förordningen förutsätter att kommunen ska ha det antal avfallskärl för tobaksavfall som förordningen kräver. Enligt SUP-förordningen ska kommunen ordna insamlingskärl för tobaksavfall på allmänna områden så att det

- från och med den 1 januari 2024 finns ett kärl per 900 invånare,
- från och med den 1 januari 2025 finns ett kärl per 600 invånare,
- från och med den 1 januari 2026 finns ett kärl per 300 invånare.

9.3 Kommunens rådgivnings- och informationsskyldighet

Till skillnad från andra producentansvarsområden är kommunen skyldig att också ordna sådan information och rådgivning som anses nödvändig för att förhindra nedskräpning på grund av tobaksprodukter och -avfall. Kommunerna meddelar kostnaderna för dessa åtgärder i samband med den årliga anmälan. Informationen och rådgivningen ska i tillämpliga delar ordnas i enlighet med 51 § i avfallslagen, bl.a. i fråga om åtgärder som gäller minskande av avfallets mängd och skadlighet, konsekvenserna av nedskräpning och förhindrande av nedskräpning, i den omfattning som betraktas som nödvändig. Kommunen kan således ordna information för att förhindra nedskräpning på grund av tobaksprodukter och -avfall t.ex. via webbsidor, olika informationskampanjer eller på annat sätt.

10 Anmälning och ersättning av kostnader

10.1 Uppgifter som förutsätts i avfallslagen

För att vara berättigad till ersättning från en producent ska kommunen årligen anmäla följande uppgifter för det föregående året till NTM-centralen i Birkaland (48 e § i avfallslagen):

- de totala kostnaderna för insamling, transport och hantering av avfall som ordnats för att förhindra nedskräpning, inklusive kostnaderna för anskaffning, underhåll och reparation av insamlingsinfrastruktur (*insamlingskostnader*),
- de totala kostnaderna för uppstädning, transport och hantering av skräp (*uppstädningskostnader*),
- de totala kostnaderna för separata avfallskärl för tobaksavfall, inklusive underhålls- och reparationskostnader, samt
- de totala kostnaderna för information och rådgivning med anknytning till tobaksprodukter och -avfall.

De kostnadsuppgifter som ska anmälas gäller det föregående året, dvs. kommunerna får alltid ersättningen i efterhand.

Kommunen ska anmäla de ovan nämnda uppgifterna enligt de faktiska kostnader som åtgärderna har orsakat kommunen. Uppgifterna anges som total kostnader i euro. I samband med anmälan behöver kommunen inte beakta till exempel andelen SUP-skräp eller produktgruppsspecifika procentandelar. Kommunen anmäler de totala kostnaderna som kommunen har åsamkats för de avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder som kom-

25.1.2024

munen har vidtagit på sina allmänna områden. Kostnaderna ska specificeras enligt insamlingskostnader, uppstädningskostnader och separat anskaffning av tobaksavfallskärl samt kostnader för den information och rådgivning som kommunen har ordnat för att förhindra nedskräpning av tobaksprodukter. **Kommunen får inte tillbaka sina totala kostnader som ersättning från producenterna, utan endast den andel av kommunens totala kostnader som producenterna ska ersätta per produktgrupp.**

Under övergångsperioden betraktas dock en fast kostnad som kommunens totala kostnad för insamling och uppstädning, med undantag av kostnaderna för anskaffning, underhåll och reparation av tobaksavfallskärl samt kostnaderna för information och rådgivning.

10.2 Anmälning av kommunens kostnader i e-tjänsten

10.2.1 Uppgifterna ska lämnas årligen inom utsatt tid

Kommunen ska anmäla de uppgifter som föreskrivs i avfallslagen årligen senast den 31 maj under tjänstetid (före kl. 16.15) till NTM-centralen i Birkaland, eftersom anmälan av uppgifterna är en lagstadgad förutsättning för ersättning. Om kommunen inte har anmält uppgifterna inom utsatt tid, kan den inte få ersättning för året i fråga. NTM-centralen i Birkaland kan inte förlänga tidsfristen.

Anmälan görs i regionförvaltningens e-tjänst. Den person som ansvarar för anmälan av kommunens uppgifter ska separat fylla i såväl kontakt- och utbetalningsblanketten som blanketten för anmälan av egentliga kostnadsuppgifter. **Kommunen ska inte skicka fakturor eller andra kostnadsverifikat till NTM-centralen i Birkaland, utan kommunen ska använda blanketten för att anmäla sina totala kostnader specificerade enligt de kostnader som nämns ovan i avsnitt 10.1.**

Kommunen anmäler alla kostnader för avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder, insamlingskärl för tobaksavfall samt rådgivning och information om tobaksavfall till NTM-centralen med en elektronisk blankett utan mervärdesskatt (moms 0 %). Således är även den ersättning som producentsammanslutningen betalar till kommunen på motsvarande sätt momsfri. Kommunen uppger kostnaderna exklusive mervärdesskatt, eftersom mervärdesskatten är en s.k. genomgångspost för kommunen och inte en kostnad.² Själva kostnaden kan i sig vara en momspliktig eller momsfri tjänst eller vara. Denna anvisning tar inte ställning till mervärdesskatteskyldigheten i kommunens eller producentens egen verksamhet.

10.2.2 Anmälan av insamlings- och uppstädningskostnader

Anmälan av uppgifter med en blankett för kostnadsuppgifter är ett krav enligt avfallslagen för att kommunen ska vara berättigad till ersättningar. De kostnadsuppgifter som kommunen uppgett om insamlingen och uppstädningen används dock inte under övergångsperioden i beslutet om ersättningar. Kommunen ska sträva efter att uppge kostnaderna en-

² Enligt Skatteförvaltningens uppfattning har kommunen rätt till återbäring av mervärdesskatt i fråga om mervärdesskatten för de varu- och tjänsteupphandlingar som behövs för uppstädnings- och avfallshanteringsåtgärder. Därmed blir mervärdesskatten inte en kostnad för kommunen, vilket innebär att det är motiverat att kommunerna anmäler sina kostnader utan mervärdesskatt.

25.1.2024

ligt den bästa tillgängliga informationen. Det är viktigt att samla in faktiska kostnadsuppgifter redan under övergångsperioden när man förbereder sig på att anmäla faktiska kostnadsuppgifter efter övergångsperioden. Det är också viktigt för producenterna att kunna få kostnadsuppgifter för de kommande åren. Det finns skäl för kommunen att inleda en tillräckligt tillförlitlig kostnadsuppföljning i god tid redan före 2027, då producenternas kostnadsansvar för första gången fastställs i det beslut som fattas utifrån de uppgifter om föregående år som kommunen uppgett.

Exempel: Kostnaderna för kommunens insamling, transport och behandling av avfall från allmänna områden har 2023 uppgått till sammanlagt 10 000 euro och kostnaderna för uppstädning av nedskräpning samt transport och behandling av skräp till 13 000 euro. Kostnaderna ska uppges utan mervärdesskatt. Då uppger kommunen under "insamling av avfall" på den elektroniska blanketten 10 000,00 euro (moms 0 %) som kostnad. På motsvarande sätt uppger kommunen 13 000,00 euro (moms 0 %) som kostnad under "uppstädning" på den elektroniska blanketten. Om ingen egentlig kostnadsuppföljning ännu har genomförts i kommunen 2023, ska en så **sanningsenlig uppskattning** som möjligt anges som kostnad. *Den anmälda uppgiften påverkar dock inte storleken på den ersättning som betalas till kommunen under övergångsperioden.*

10.2.3 Anskaffning av insamlingskärl för tobaksprodukter samt anmälan av kostnader för information

Enligt avfallslagen ska kommunen anmäla kostnader som har orsakats av separata avfallskärl för tobaksavfall samt sådan information och rådgivning som avses i 48 g § i avfallslagen. Enligt SUP-ersättningsförordningen ingår inte kostnaderna för insamlingskärl för tobaksavfall i den ersättning för insamlings- och uppstädningkostnader som producenten betalar. Kommunen ska meddela de faktiska och nödvändiga kostnaderna för dessa från och med uppgifterna för 2023.

Skyldigheten för producenter av tobaksprodukter att svara för de särskilda anskaffningskostnader som kommunen orsakas av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall kan endast gälla det belopp som anges i förordningen. Kommunen kan enligt övervägande skaffa fler kärl än vad förordningen förutsätter, men de omfattas då inte av producentens kostnadsansvar. Kommunen ska uppge kostnaderna enligt det antal kärl som de facto har anskaffats till kommunen. Kommunen kan inte heller få ersättning för de kärlanskaffningar som den har gjort före 2023, eftersom kommunerna endast uppger kostnaderna för anskaffningen av kärl för föregående år.

Kostnaderna för insamlingskärlen kan också omfatta nödvändiga och behövliga underhålls- och reparationskostnader, såsom byte av ett kärl som gått sönder på grund av skadegörelse. Kommunen kan anmäla och få ersättning av producenterna för nödvändiga kostnader i anslutning till underhållet av kärLEN, om underhålls- eller reparationsarbetet har utförts under året i fråga (t.ex. byte av trasigt kärl).

Exempel: Kommunen har 2023 utöver de befintliga insamlingskärlen för tobaksavfall skaffat 15 nya insamlingskärl för tobaksavfall till allmänna områden så att kommunen uppfyller kraven i SUP-förordningen. Anskaffningspriset för insamlingskärlen avsedda för tobaksavfall har varit sammanlagt 2 250 euro (à 150 euro). Kommunen uppger 2 250 euro (moms 0 %) som kostnad under "Tobak – avfallskärl"

25.1.2024

på den elektroniska blanketten. Producenterna svarar för kostnaderna till fullo upp till det antal insamlingskärl som föreskrivs i förordningen, eftersom insamlingskärlen för tobaksavfall inte ingår i den fasta kostnad som tillämpas under övergångsperioden.

Enligt NTM-centralen i Birkaland kan kommunen av ändamålsenlighetsskäl föreslå att högst 25 sopkärl ersätts på en gång, även om antalet kärl som grundar sig på kravet som är i kraft 1.1.2024 (1 kärl per 900 invånare) skulle vara mindre än detta antal (25 st.). Kommunen kan dock inte föreslå att fler sopkärl ska ersättas än det antal SUP-förordningen förutsätter att kommunen har från och med 1.1.2026. Kommunen kan alltså skaffa sopkärl för flera år på en gång, om det sammanlagda antalet sopkärl är högst 25 stycken. Enligt NTM-centralen i Birkaland kan begränsningen anses vara motiverad av kostnadseffektivitetsskäl och med tanke på förutsägbarheten i producenternas ersättningsskyldighet.

Exempel: Kommunen har sammanlagt 6 240 invånare 31.12.2023. Enligt SUP-förordningen ska kommunen skaffa kärl avsedda för tobaksavfall så att det från och med 1.1.2024 finns sammanlagt 7 kärl, från och med 1.1.2025 sammanlagt 11 kärl och från och med 1.1.2026 sammanlagt 21 kärl. Eftersom det inte nödvändigtvis är kostnadseffektivt att skaffa små mängder sopkärl i flera omgångar, kan kommunen om den så önskar skaffa sammanlagt 21 sopkärl på en gång och föreslå att dessa ersätts samtidigt.

Dessutom ska kommunen på en elektronisk blankett separat uppge kostnaderna för kommunens rådgivning och information om insamling och uppstädning av tobaksprodukter och tobaksavfall och om förebyggande av nedskräpning till följd av dessa produkter.

Exempel: Kommunen har under 2023 ordnat sådan information om förebyggande av nedskräpning på grund av tobaksprodukter och -avfall som förutsätts i avfallslagen. Kostnaden för kommunens information har varit 1 500 euro. Kommunen uppger 1 500 euro (moms 0 %) som kostnad under "Tobak – rådgivning" på den elektroniska blanketten. Producenterna ansvarar för kostnaderna till fullt belopp, eftersom producenterna är skyldiga att ersätta kommunerna för kostnaderna för rådgivning och information om tobaksprodukter till fullt belopp och dessa kostnader inte ingår i den fasta kostnad som tillämpas under övergångsperioden.

Kommunen kan också lägga till bilagor till den elektroniska blanketten. **Till bilagorna ska fogas uppgifter om hur många nya kärl för tobaksavfall kommunen har skaffat under det föregående året.**

Närmare rapporteringsanvisningar med anknytning till den elektroniska tjänsten finns på webbplatsen för NTM-centralen i Birkaland <https://www.ely-keskus.fi/web/tuotta-javastuu/etusivu> under "Kostnadsansvar för uppstädning" i sidomenyn.

11 Beslut om ersättningar som producenterna betalar till kommunerna och utbetalning av ersättningar

NTM-centralen i Birkaland fattar ett beslut med stöd av det som stadgas i 48 d § i avfallslagen. Beslutet innehåller det totala beloppet av den ersättning som varje producersammanslutning och producent som införts i producentregistret ska betala, specificerat enligt

25.1.2024

produktgrupp, samt det totala beloppet av den ersättning som ska betalas till respektive kommun. Beslutet delges producentsammanslutningen och producenterna samt de kommuner som anmält kostnaderna. Det är fråga om ett överklagbart beslut som kan överklagas hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

NTM-centralen i Birkaland kan vid behov be kommunen om en utredning av kostnaderna som är nödvändig för att avgöra ärendet, till exempel i en situation där de kostnader som kommunen uppgett avviker avsevärt från kostnaderna i andra kommuner med motsvarande egenskaper. NTM-centralen i Birkaland hör också parterna i processen.

Under övergångsperioden är kommunens kostnader för insamlings- och uppställningsåtgärder fasta, vilket innebär att den ersättning som producenterna betalar till kommunen bestäms enligt kommunens invånarantal och enligt den produktgruppsspecifika andel som föreskrivs i förordningen. Producenter av tobaksprodukter och tobaksfilter ska dock ersätta kommunerna för deras kostnader för anskaffning av tobaksavfallskärl samt för information och rådgivning till den del dessa har gett upphov till en faktisk och nödvändig kostnad för kommunen. I motiveringspromemorian till SUP-förordningen har det normala kostnadsintervallet för anskaffning av tobaksavfallskärl ansetts vara cirka 100–200 euro per kärl. NTM-centralen i Birkaland kan i samband med beslutsfattandet begära en utredning av kommunen i fall där de angivna kostnaderna avviker avsevärt från det normala anskaffningspriset.

Producersammanslutningen ska betala ersättningarna till NTM-centralen i Birkaland i enlighet med det lagakraftvunna beslutet inom 30 dagar från det att beslutet vunnit laga kraft. En faktura skickas till producentsammanslutningen. NTM-centralen i Birkaland vidarebefordrar ersättningarna till kommunerna enligt de andelar som specificerats i beslutet efter att producentsammanslutningarna har betalat alla ersättningar till NTM-centralen i Birkaland. I praktiken är det NTM-centralernas och arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter (UF-centret) som ansvarar för betalningstrafiken. Producenterna ansvarar för de myndighetskostnader som uppbärandet av ersättningar och utbetalningen av ersättningarna till kommunerna orsakar. Bestämmelser om myndighetens avgiftsbelagda prestationer och deras storlek finns i en separat förordning (statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralernas, arbets- och näringsbyråernas samt utvecklings- och förvaltningscentrets avgiftsbelagda prestationer 2024, SRf 1215/2023) År 2024 är den beslutsavgift som tas ut för beslut om ersättningar till kommunen enligt avfallslagen 450 euro för varje producentsammanslutning som genom beslutet har ålagts betalningsskyldighet samt 310 euro för kostnaderna för uppbärande av ersättningar och utbetalning av ersättningar till kommunen för varje producentsammanslutning.

12 Uppföljning av verkställandet av kostnadsansvaret för uppställning

För att verkställa de krav på kostnadseffektivitet och nödvändighet samt öppenhet som SUP-direktivet förutsätter har miljöministeriet tillsatt en uppföljningsgrupp bestående av representanter för producenter, kommuner och myndigheter. Uppföljningsgruppens syfte och uppgift är bland annat att följa upp verkställandet av kostnadsansvaret för uppställning enligt avfallslagen, föreslå och främja god praxis för kommunernas avfallshanterings- och uppställningsåtgärder samt ordna konsumentupplysning i anslutning till dessa. Uppföljningsgruppen främjar öppenhet mellan olika aktörer.